

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

OPGERICHT 18 APRIL 1932 BESCHERMHEER PROF. MR. PIETER VAN VOLLENHOVEN

Secretariaat: Mariaplaats 51, 3511 LM Utrecht, tel. 030 - 231 22 30

E-mail: info@coehoorn.nl, website: www.coehoorn.nl

Kustbatterij Dishoek op Walcheren

Sinds 1579 zijn bij het kustbuurtschap Dishoek militaire stellingen opgetrokken. Wat in de Tachtigjarige Oorlog begon met een wachthuis eindigde met Duitse bunkers in de Tweede Wereldoorlog. Drie van deze bunkers zijn verbouwd voor de Nederlandse marine en speelde nog een rol in de Koude Oorlog. In de zomer van 1809 vond tijdens de Napoleontische oorlogen een Britse invasie plaats op het strand van noord Walcheren met als doel Antwerpen te veroveren. De Britten leverden zowel te land als vanuit zee strijd in Dishoek. Zover bekend gaat het om de eerste militaire gevechten op deze plek. Tussen de twee wereldoorlogen moest de kustbatterij in Dishoek de Nederlandse neutraliteit garanderen. Een niet te onderschatten garantie. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was Zeeland voor Nederland namelijk de provincie die het grootste gevaar vormde voor een schending van de neutraliteit. Uit deze periode zijn nog twee Nederlandse bunkers in de duinen aanwezig.

Door de Tweede Wereldoorlog kwam Dishoek op de kaart van de krijgsgeschiedenis. In het kader van de *Atlantikwall*, de enorme Duitse kustverdediging van de Noordkaap tot aan de Frans-Spaanse grens, werd hier één van de grootste uitbouwde middelzware kustbatterijen gebouwd. Het ging om een stelling met totaal twintig bomvrije bunkers. Eind jaren vijftig van de twintigste eeuw vielen er twaalf onder de sloophamer, waaronder de geschutsbunkers en de vuurleidingspost. De acht nog resterende bunkers hadden als oorspronkelijke functie:

- 3 munitiebunkers (type: 1-134, 2-M 145) Met name de M 145 is een zeldzame bunker in Nederland
- 4 manschappenbunkers (1-501, 3-622) Bunkers die relatief veelvuldig zijn terug te vinden.
- 1 Hospitaalbunker (M 159) de enige die nog in Nederland resteert.

Hoewel een aantal bunkers zeker een bijzondere vestingbouwkundige kwaliteit kennen, overstijgt de militair historische waarden van dit gebied. Zij vormden een belangrijk toneel tijdens de Slag om de Schelde. Een strijd die begon op 4 september met de inname van Antwerpen en eindigde met de capitulatie van de laatste Duitse troepen op Walcheren op 8 november 1944. Zowel de geallieerden als de Duitse legerleiding zagen dit als een beslissende slag. Wanneer de geallieerde de vaarweg naar Antwerpen konden gebruiken, waren alle logistieke problemen opgelost. Problemen die de geallieerde opmars in september 1944 tot stilstand bracht.

De aanval op Walcheren was het sluitstuk van de Slag om de Schelde. Deze ging op 1 november 1944 van start. De belangrijkste aanval was de landing vanuit zee bij Westkapelle. Na de invasie in Normandië was het de tweede en tevens laatste keer dat een frontale aanval op de *Atlantikwall* is ondernomen. Vele veteranen die beide landingen meemaakten lieten weten dat Walcheren het zwaarst was. Deze beleving correspondeert perfect met de feiten. De kustbatterijen maakten de landing bij Westkapelle aanzienlijk zwaarder. Hiervan was Dishoek er één en momenteel de enige die heden ten dagen nog als zodanig herkenbaar is. De primaire opdracht van de commando's was de duinen tussen Westkapelle en Vlissingen te veroveren. Op 2 november 1944 waren verwoede gevechten in de duinen van Valkenisse en Dishoek, waarbij minstens veertig doden vielen onder beide partijen. Het zijn de meest bloedige gevechten geweest in de duinen van Walcheren. In de ochtend van 3 november werd de batterij Dishoek ingenomen, waarmee de Duitsers de controle over de Westerschelde verloren ging. Zowel de geallieerde opperbevelhebber generaal Eisenhower als de Britse minister-president Churchill werden hiervan onmiddellijk op de hoogte gebracht. Eisenhower liet na de oorlog weten: 'Het einde van het nazisme kwam duidelijk in zicht toen het eerste schip ongehinderd de Schelde kon opvaren.'

De Slag om de Schelde behoort tot één van de belangrijke strijdtoneelen uit de Tweede Wereldoorlog in West-Europa. Dishoek en Valkenisse vormen het best bewaarde slagveld uit deze veldtocht. De bunkers in Dishoek hebben zichtbare schade opgelopen door bombardementen, beschietingen en de grondgevechten. Zij zijn de indrukwekkende stille getuigen van het extreme oorlogsgeweld wat dit gebied, en geheel Walcheren, heeft getroffen.

Uit internationale onderzoeken is een gedetailleerd beeld ontstaan van wat zich hier heeft afgespeeld. Verhalen van zowel geallieerde als Duitse militairen en burgers zijn achterhaald en geven zondermeer een indringende impressie van de gebeurtenissen. Deze verhalen, de restanten van het slagveld en de monumenten in dit prachtige duingebied vormen voor Nederland een éénmalige combinatie.

De Britse veteranen vergeleken de strijd in Normandië met die op Walcheren. Momenteel is een geheel andere vergelijking te maken. In Normandië vormt Centre de Memorial in Caen het informatiepunt over de landing in Normandië, gelijk als het Bevrijdingsmuseum Zeeland deze functie heeft in de Slag om de Schelde. In Normandië is een intact slagveld te bezoeken op Pointe du Hoc, wat betreft de Slag om de Schelde is dat Dishoek.

Stichting Menno van Coehoorn zou het toejuichen dat de kustbatterij Dishoek ene museale bestemming krijgt waardoor dit belangrijke slagveld met verdedigingswerken beleefd kan gaan worden door bezoekers uit het binnen- en buitenland en de verhalen niet verloren zullen gaan.

Bronnen:

P.M. Crucq, Aiming point Walcheren : the bombardment of gun emplacements & strongpoints Walcheren Island, October 1944, Vlissingen 2003

J. Forfar, From Omaha to the Scheldt: the story of 47 Royal Marine Commando, East Lothian 2001

T. van Gent & H. Sakkers, Slag om de Schelde, beslissing in de strijd om West-Europa, Bergschenhoek 2019

J.L. Moulton, Haste to the Battle, a Marine Commando at War, London 1963

H. Sakkers & J.N. Houterman, Strijd om Dishoek november 1944, slotfase in de slag om de Westerschelde, Soesterberg 2014

21.8.2020, Hans Sakkers